

T.C.
HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

26.12.2013

Kamuoyunda yargıya ilişkin yapılan tartışmalar ve Adli Kolluk Yönetmeliğinde yapılan değişiklikler HSYK Genel Kurulunda görüşülerek aşağıdaki açıklamanın yapılmasına 25.12.2013 tarihinde oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü demokratik hukuk devletinin olmazsa olmaz temel esaslarıdır. Kuvvetler ayrılığı yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız, birinin diğerine üstün olmadığı, medeni bir iş bölümü ve iş birliği içerisinde görev yaptığı sistemdir.

Anayasamıza göre herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare makamları da bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığı korunan yargı, yönetenlere karşı yönetilenlerin güvencesidir. Hukuka aykırı eylem ve işlemlerde bulunulması halinde yönetenlerin de herkes gibi yargı tarafından denetlenmesi demokratik hukuk devletinin bir gereğidir.

Anayasamızda savcıların adli görevleri ile hâkimlerin idari görevleri yönünden teftiş, denetleme ve genelge düzenleme yetkisinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na ait olduğu belirtilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157, 160, 161 ve 164 üncü maddelerinde de; soruşturmanın gizli olduğu; ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle doğrudan doğruya her türlü araştırmayı yapabileceği; adli kolluk görevlilerinin el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhal bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlü oldukları; adli kolluk görevlilerinin adli görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrinde oldukları, ancak soruşturma işlemlerinde sadece Cumhuriyet savcısının emirlerini yerine getirecekleri; Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında da Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılacağı hususları açıkça vurgulanmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 167 nci maddesinde Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca çıkarılacak Adli Kolluk Yönetmeliğinin kapsamı düzenlenmiş olup, Cumhuriyet savcılarının adli görevlerine ilişkin hususların bu Yönetmelik kapsamında bulunmadığı izahatın varestedir. Ayrıca adli görevi bulunmayan mülki idare amirlerinin de bilgilendirilmesini içeren 21.12.2013 tarihli "Adli Kolluk Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" in 2 nci ve 3 üncü maddeleri yargı bağımsızlığı, kuvvetler ayrılığı ilkeleri ile Anayasanın ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerine açıkça aykırıdır.

Diğer taraftan Anayasamızın 159 uncu maddesi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 4 üncü maddesinde hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun görevleri arasında sayılmıştır.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Anayasanın ve Kanunun kendisine verdiği yetki ve görev çerçevesinde, hâkimler ve savcılar hakkında bugüne kadar gelen tüm ihbar ve şikâyetleri titizlikle değerlendirmiş ve ilgili kanunlarda yer alan disipline ilişkin hükümleri uygulamıştır. Nitekim 2013 yılı içerisinde Kurulumuza gelen ihbar ve şikâyetler üzerine 13.500 hâkim ve savcıdan 331'i hakkında soruşturma izni verilmiş ve 19'u meslekten çıkarma cezası olmak üzere toplam 288 hâkim ve savcıya değişik disiplin cezaları verilmiştir.

Görüldüğü üzere HSYK, hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevlerinin icaplarına uyup

uymadığını titizlikle araştırmakta ve eylemleri sabit görülenler hakkında gereken disiplin cezalarını uygulamaktadır.

Bu itibarla; hâkim ve savcıların yasalara aykırı davranışta bulunduğunu veya sıfat ve görevlerine uygun davranmadığını düşünen herkesin HSYK'ya Őikâyette bulunması mümkündür. Görev sınırlarını aşan veya suç teşkil eden eylemlerde bulunan hâkim ve savcı varsa o hâkim ve savcılarla ilgili bugüne kadar gereğine tevessül edildiği gibi bundan sonra da edileceği izahtan varestedir. Soruştırmaların yürütülmesine ilişkin yetki aşımı veya usulsüzlük olması durumunda bu konularda da 2802 sayılı kanunun disiplin maddeleri gereğince işlem yapılacağı açıktır.

Ancak; özveri ve titizlikle görev yapan yargı mensuplarını zan altında bırakan beyan ve yazıların da, hukukun üstünlüğü ve çağdaş demokrasinin unsuru olan bağımsız yargıya zarar vereceği hususu gözden ırak tutulmamalıdır.

Bu nedenle; yargı bağımsızlığını ihlal etmeden, yargıya duyulan güveni zedeleden varsa yanlışlıkları ortaya çıkarmak ve gereğini yapmak başta HSYK olmak üzere tüm yargı kurumlarının görevidir. Bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında tüm yetkililerin, basın mensuplarının ve kamuoyunun yargıyı yıpratacak ve töhmet altında bırakacak tutumlardan kaçınması da yargı camiasının ortak beklentisidir.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Ahmet HAMSİCİ
BAŐKANVEKİLİ

Zeynep Nilgün
HACİMAHMUTOĞLU
ÜYE

Zeynep KAVLAK
ÜYE

Ulvi YÜKSEL
ÜYE

Ziya ÖZCAN
ÜYE

Nesibe ÖZER
ÜYE

Hüseyin SERTER
ÜYE

Ömer KÖROĞLU
ÜYE

Ahmet KAYA
ÜYE

İbrahim OKUR
ÜYE

Prof. Dr. Bülent ÇİÇEKLİ
ÜYE

Dr. Teoman GÖKÇE
ÜYE

Ahmet BERBEROĞLU
ÜYE

AÇIKLAMAYA MUHALİF KALANLAR VE GEREKÇELERİ

MUHALEFET ŞERHİ

Adli Kolluk Yönetmeliğinde yapılan değişikliğe ilişkin olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılan duyuruda yer alan bazı tespit ve açıklamalara aşağıda belirttiğim gerekçeyle katılmamaktayım. Şöyle ki;

I- Duyuruda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 167 nci maddesinin göre düzenlenen Adli Kolluk Yönetmeliğinin kapsamına Cumhuriyet savcılarının adli görevlerine ilişkin hususların girmediği ifade edilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanununun “Yönetmelik” başlıklı 167 nci maddesinde “Adli kolluk görevlilerinin nitelikleri ve bunların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi, uzmanlık dallarına göre hangi bölümlerde çalıştırılacakları ve diğer hususlar; bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca müştereken çıkarılacak yönetmelikte belirlenir.” hükmü yer almaktadır.

Anılan maddede adli kolluk görevlilerinin “diğer hizmet birimleri ile ilişkileri”nin ve “diğer hususlar”ın Yönetmelikte belirleneceği açıkça hükme bağlanmış, maddede “Cumhuriyet savcılarının adli görevlerine ilişkin hususların” Yönetmelik kapsamında düzenlenemeyeceğine ilişkin bir ifadeye de yer verilmemiştir. Bu düzenleme sebebiyle Yönetmelik kapsamı konusunda kanun koyucunun bir daraltmadan ziyade genişletme amacıyla hareket ettiğinin kabulü gerekir. Üstelik, söz konusu Yönetmelik değişikliği, Cumhuriyet savcılarının adli görevlerine ilişkin yeni bir düzenleme içermemektedir.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 18 inci maddesinde, Cumhuriyet başsavcılığını temsil etmek, başsavcılığın verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak, iş bölümünü yapmak ve gerektiğinde adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak ile Cumhuriyet savcılarını üzerinde gözetim ve denetim yapmak, Cumhuriyet başsavcısının görevleri arasında sayılmıştır.

Cumhuriyet savcısının görevleri ise, Kanununun 20 nci maddesinde, adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak ile Cumhuriyet başsavcısı tarafından verilen adli ve idari görevleri yerine getirmek olarak belirlenmiştir.

Buna göre, Cumhuriyet başsavcısının yürütülen soruşturma dosyaları hakkında bilgi sahibi olması, yasal düzenlemelerin zorunlu bir sonucu olup, bu husus soruşturmanın gizliliğini ihlal sayılmayacaktır.

II- Duyuruda, söz konusu Yönetmelikte yapılan değişikliğin yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkeleri ile Anayasanın ve Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili hükümlerine açıkça aykırı olduğu belirtilmekte ise de; bu tespite katılmam söz konusu değildir. Şöyle ki;

A- Adli Kolluk Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler

Adli Kolluk Yönetmeliğinde 21 Aralık 2013 tarihinde;

1- En üst dereceli kolluk amirinin adli olayları, mülki idare amirine bildirmesi,

2- Adli kolluk görevlilerinin kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar veya şikâyetleri, el koydukları olayları ve yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhâl en üst dereceli kolluk amirine bildirmesi,

yönünde değişiklik yapılmıştır.

B- Yargı Bağımsızlığı İlkesi Yönünden Değerlendirme

Bilindiği üzere, Anayasanın 9 uncu maddesinde, yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı düzenlenmiştir. Yönetmelikte yapılan düzenlemeler, soruşturma aşamasında adli kolluğun amirleriyle olan idari ve hiyerarşik ilişkilerine yönelik olup, mahkemelerin yargı yetkisi ve takdir hakkına bir müdahalede bulunulması söz konusu değildir. Bu nedenle, düzenlemede yargı bağımsızlığına müdahale olarak değerlendirilebilecek bir husus bulunmamaktadır.

C- Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Yönünden Değerlendirme

Mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yürürlüğe girdiği 1929 yılından beri soruşturma işlemleri İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvvetleri tarafından yürütülmektedir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanununda da adli kolluğa ilişkin düzenlemeler bu şekilde yapılmıştır. Adli kolluk, işlemlerini Cumhuriyet savcısı adına ve onun denetim ve gözetimi altında yapmaktadır.

Soruşturma işlemlerinin Cumhuriyet savcısının denetim ve gözetiminde İçişleri Bakanlığına bağlı adli kolluk tarafından yapılması, hiçbir zaman Anayasada belirtilen kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı bir durum olarak kabul edilmemiştir. Yönetmelikte yapılan düzenleme, bahsettiğimiz yapıda herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır. Yine eskiden olduğu gibi adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının gözetim ve denetiminde soruşturma işlemlerini yapmaya devam edeceklerdir. Başka bir ifadeyle, soruşturmanın birinci derecede sorumlusu Cumhuriyet savcısıdır. İşlenen suçun tüm boyutlarıyla ortaya çıkarılması ve şüphelilerin cezalandırılabilmesi amacıyla, Cumhuriyet savcısı ile kolluk birimlerinin tam bir işbirliği ve koordinasyon içinde çalışmaları bir zorunluluktur. Bu zorunluluğun bir gereği olarak, kolluk amirleri ile mülki idare amirleri adli olaylar hakkında yeterli derecede bilgilendirilmelidir.

Yönetmelikte yapılan tek değişiklik, adli kolluk görevlilerinin mülki idare amirine ve en üst dereceli kolluk amirine bilgi vermesine ilişkindir. Bu husus, kesinlikle Cumhuriyet savcılarının devre dışı bırakıldığı, yetkilerinin daraltıldığı veya yetkilerinin bir kısmının idareye devredildiği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla yapılan değişikliğin kuvvetler ayrılığı ilkesini zedeleyici bir yönü bulunmamaktadır.

Öte yandan, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 17 nci maddesinde, Cumhuriyet başsavcılığının görevi, esas itibarıyla kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak olarak belirlenmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 160 ıncı maddesine göre, Cumhuriyet savcısının ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiğini öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacağı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

Buna göre, soruşturma işlemlerini Cumhuriyet savcılarının yapacağı açıktır. Esas itibarıyla Cumhuriyet savcılarının soruşturmaya ilişkin yetkileri Ceza Muhakemesi Kanunundan kaynaklanmaktadır. Bu Kanunda herhangi bir değişiklik yapılmadığından Cumhuriyet savcılarının soruşturmaya ilişkin yetkileri aynen devam etmektedir. Yönetmelikte yapılan düzenleme sadece adli kolluk görevlilerinin amirlerine bilgi vermelerine ilişkin olup, bu durum zaten yasal mevzuatın zorunlu bir sonucudur.

D- Adli Kolluğun Mülki İdare Amirlerine Bilgi Vermesine İlişkin Düzenleme

Bilindiği üzere, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11 inci maddesinde;

“Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.”

32 nci maddesinde;

“Kaymakam, ilçe sınırları içinde bulunan genel ve özel kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder. Kanun, tüzük, yönetmelik ve Hükümet kararları hükümlerinin yürütülmesi için emirler verir. Bu teşkilat amir ve memurları kaymakam tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle ödevlidir.”

hükümleri yer almaktadır.

Söz konusu hükümlere göre, mülki idare amirleri görev yaptıkları il veya ilçede bulunan adli kolluk da dahil olmak üzere tüm kolluk teşkilatının amiri konumundadır. Bu konumlarının gereği olarak tüm kolluk teşkilatının mülki idare amiri tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlü oldukları Kanunda açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca, Kanun, suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzen ve güvenliğinin korunması bakımından tedbir alma görevini de mülki idare amirine vermiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, en üst dereceli kolluk amirinin adli olaylar hakkında mülki idare amirine bilgi vermesinin mevzuatın zorunlu bir sonucu olduğu, aksinin kabulü durumunda alt dereceli adli kolluk görevlisinin vakıf olduğu bilgiyi mülki idare amirinin öğrenemeyeceği şeklinde bir sonuç ortaya çıkacağı ve bu durumun idaredeki hiyerarşik yapıyı da bozacağı aşıkardır.

E- Adli Kolluğun En Üst Dereceli Kolluk Amirine Bilgi Vermesine İlişkin Düzenleme

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 2 nci maddesinde, işlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirlerin kolluk tarafından derhal yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır.

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8 inci maddesinde, polisin idari, siyasi ve adli kısımlara ayrılacağı ifade edilmek suretiyle adli polisin de kolluk teşkilatının bir parçası olduğu açıkça düzenlenmiştir. Nitekim, aynı husus Adli Kolluk Yönetmeliğinin 5 inci maddesinde, adli kolluğun bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olduğu, öncelikli görevinin karşılaştığı suçun işlenmesini önlemek olduğu şeklinde ifade edilmiştir.

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 13 ve 14 üncü maddelerinde jandarma bölge komutanları ile il jandarma alay komutanlarının bütün jandarma iç güvenlik birliklerinin sorumlu amiri ve komutanı olduğu düzenlenmiştir.

Yine aynı Yönetmeliğin 144 üncü maddesinde, *“Jandarma iç güvenlik birlik komutanları; bölgelerindeki her türlü suçları ve sonuçlarını, ülkenin emniyet ve asayişini bozan ya da bozacak olan olayları, yangın, su baskını gibi afetleri, haber aldıkları salgın ve bulaşıcı hastalıkları, devletin ülkesi ve milliyetiyle bölünmez bütünlüğünü, nitelikleri anayasada gösterilen Cumhuriyeti yıkmaya, sarsmaya ve bölmeye yönelik propagandalar konusunda edindikleri bilgileri, vakit geçirmeksizin o yerin en büyük mülki amirine sözlü ya da yazılı olarak bildirirler.”* ve 146 ncı maddesinde *“ Her gün saat 11 bütün Türkiye’de emniyet ve asayiş saatidir. Mülki amirler asayiş saatindeki toplantının zamanında yapılması için gerekli önlemleri alır. Belirli bir iş olsun ya da olmasın tam bu saatte ve önemli olaylarda saate bağlı kalınmaksızın derhal, Jandarma iç güvenlik birlik komutanları ve en büyük polis amiri (bulunmadıkları takdirde vekilleri) birlikte en büyük mülki amirinin,*

bulunmadığı takdirde vekilinin yanına davet edilmeden giderler. Jandarma iç güvenlik birlik komutanları ve en büyük polis amirleri (24) saat içinde kendi görev ve sorumluluk bölgelerinde meydana gelen bütün olayları ve aldıkları haberleri, bunlara karşı alınan veya alınması gerekli bulunan tedbirleri ve önerilerini bildirirler ve o gün için görevde kullanılabilecek kuvvet miktarını açıklarlar.” hükümlerine yer verilmiştir.

148 inci maddesinin (b) bendinde, il jandarma alay komutanlarının adli kolluk görevini fiilen yürütme yükümlülükleri olmamakla birlikte ilçe jandarma bölük komutanlıklarının adli kolluk görevlerini denetim ve gözetim altında bulundurma yetki ve sorumlulukları bulunduğu ve bu bakımdan adli görevlerin tam, düzgün ve mevzuata uygun yürütülmesi için gerekli önlemleri alacakları düzenlenmiştir.

Bununla birlikte İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünce hazırlanan 06/072005 tarihli ve 2005/59 sayılı Genelgede; *“İl emniyet müdürleri ile görevlendirdikleri müdür yardımcılarını ve adli kolluk sorumlusu olmasalar dahi ilçe emniyet müdürleri; diğer görevlilerin yanı sıra adli kolluk görevlileri üzerinde gözetim, denetim, planlama ve gerektiğinde diğer idari yetkilerini kullanacaklar, önleyici ve diğer idari hizmetlerle birlikte adli kolluk hizmetlerinin de etkinlik ve verimliliğini, mevcut imkanlar ölçüsünde artırıcı tedbirleri uygulamaya sokacaklar, hiyerarşik bakımdan mülki idare amirlerinin emrinde, Cumhuriyet başsavcılarını ile yakın diyalog içinde çalışacaklardır.”* açıklamalarına yer verilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, en üst dereceli kolluk amirinin adli kolluk da dahil olmak üzere tüm kolluk teşkilatının hiyerarşik olarak en üst amiri olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Soruşturmaya ilişkin işlemlerin hangi kolluk görevlileri tarafından nasıl ve ne şekilde yerine getirileceğine karar vermek ve ilgili kolluk görevlilerini gözetlemek ve denetlemek, görevin en iyi şekilde yerine getirilmesini temin etmek üzere kolluk personelini ve çalışmalarını organize etmek en üst dereceli kolluk amirinin kendi teşkilat mevzuatından kaynaklanan bir yetki, görev ve aynı zamanda sorumluluğudur.

Bu bağlamda, adli kolluğun adli olaylar hakkında en üst dereceli kolluk amirine bilgi vermesinin mevzuatın zorunlu bir sonucu olduğu, aksinin kabulü durumunda alt dereceli adli kolluk görevlisinin vakıf olduğu bilgiyi en üst dereceli kolluk amirinin öğrenemeyeceği şeklinde bir sonuç ortaya çıkacaktır. Bu durumda, üst dereceli kolluk amiri adli kolluk üzerinde (örneğin soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilip edilmediği ve suçun önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı konusunda) gözetim ve denetim yetkisini nasıl kullanacaktır?

III. Adli Kolluğun Amirlerine Bilgi Vermesi Yönünde Düzenleme Yapılmasının Gerekliliği

A- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 2 nci maddesinde, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak ve işlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak, polisin görevi olarak düzenlenmiştir.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesinde de, jandarmanın görevleri arasında suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak olduğu belirtilmiştir.

Aynı husus, Adli Kolluk Yönetmeliğinin 5 inci maddesinde, adli kolluğun bağlı bulunduğu kolluk teşkilatının bir parçası olduğu, öncelikli görevinin karşılaştığı suçun işlenmesini önlemek olduğu açıkça hükme bağlanmıştır.

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 144 üncü maddesinde, *“Jandarma iç güvenlik birlik komutanları; bölgelerindeki her türlü suçları ve sonuçlarını, ülkenin emniyet ve asayişini bozan ya da bozacak olan olayları, yangın, su baskını gibi*

afetleri, haber aldıkları salgın ve bulaşıcı hastalıkları, devletin ülkesi ve milliyetiyle bölünmez bütünlüğünü, nitelikleri anayasada gösterilen Cumhuriyeti yıkmaya, sarsmaya ve bölmeye yönelik propagandalar konusunda edindikleri bilgileri, vakit geçirmeksizin o yerin en büyük mülki amirine sözlü ya da yazılı olarak bildirirler.” hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu hükümlere göre, kolluğun temel görevi suçun, işlenmesinden önce önlenmesidir. Ancak, kolluğun yeni suçları tespit etmek ve yeni failleri yakalamak amacıyla suçluları uzun süre takip ettiği ve bu durumdan kolluk amirleri ile mülki idare amirlerini bilgilendirmediği görülmektedir. Bu duruma gerekçe olarak, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yayımlanan 18/10/2011 tarihli ve 7 nolu “Adli kolluğun görev, yetki ve sorumlulukları” konulu Genelgenin sonuç bölümünün 7 nci bendinde yer alan, vukuat raporunun, soruşturmanın gizliliği ile masumiyet karinesinin ihlaline ve delillerin kaybına sebep olmamak koşuluyla verilebileceğine ilişkin düzenleme gösterilmektedir. Belirtilmelidir ki, buradaki gizlilik soruşturma içeriğinin ilgisiz kişilere ve kamuoyuna açıklanmasıyla ilgili olup, suç önleme konusunda birinci derecede sorumlu olan kişilere karşı değildir.

B- Yukarıda belirtildiği üzere, adli kolluğun en üst dereceli kolluk amirine onun da mülki idare amirine bilgi vermesinin mevzuatın zorunlu bir sonucu olduğu, aksinin kabulü durumunda alt dereceli adli kolluk görevlisinin vakıf olduğu bilgiyi en üst dereceli kolluk amirinin veya mülki idare amirinin öğrenemeyeceği şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu Genelgenin uygulanmasının sonucu olarak, kolluk amirleri ve mülki idare amirleri soruşturmalar konusunda bilgilendirilmediğinden, bu amirlerin adli kolluk üzerindeki denetimi etkisiz ve işlevsiz hale gelmektedir. Kapalı ve denetimsiz yapının sonucunda adli kolluk görevlilerinin öncelikli görevleri suçun işlenmesinin önlenmesi olmasına rağmen, yeni suçları ortaya çıkarma veya yeni failleri bulma gerekçesiyle adeta yeni suçların işlenmesine göz yumulabilmektedir. Denetimsiz kalan bu alanda serbestçe hareket edilebilmekte ve suç işlenmesine müsaade edilmek suretiyle kamu düzeninin bozulmasına neden olunabilmektedir.

Öncelikli görevi suç işlenmesinin önlenmesi olan adli kolluk görevlilerinin, suçun tespitine ve ispatına dair yeterli delil elde etmeleri durumunda şüphelilere derhal müdahalede bulunmaları ve onları yakalamaları gerekmektedir. İlk suç işlenirken müdahale etmeyen adli kolluk görevlileri, şüphelilerin takibinin iki yıl sürmesi durumunda onlarca yeni suç işlenmesine göz yummuş olmaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanununun sistemine bakıldığında, bu tip takiplerin yeterli delil elde edilmesi durumunda bir an önce sona erdirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, ceza muhakemesi sistemimiz derhal müdahaleyi zorunlu kılmaktadır. Şöyle ki, Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinde iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin tedbir kararlarının en çok 3 ay için verilebileceği ve bu sürenin bir defa daha uzatılabileceği düzenlenmiştir. Yine Ceza Muhakemesi Kanununun 140 inci maddesine göre teknik araçlarla izleme koruma tedbiri, en fazla 4 haftalık süre için verilebilmekte, ancak bir defa uzatılabilmektedir. Görüldüğü üzere, genel kural olarak koruma tedbirlerinin 1 yıl veya 2 yıl gibi uzun bir süre devam ettirilmesine Kanun izin vermemektedir.

Örneğin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu satma eylemine yeni suçların ve faillerin tespiti gerekçesiyle 2 yıl süreyle müdahale edilmemesi durumunda, yüzlerce çocuğun uyuşturucuya müptela edilmesi sonucu ortaya çıkacaktır. Ancak, ilk satış anında bu suça müdahale edilmesi durumunda birçok mağdurun kurtulma ihtimali olacak ve toplum uyuşturucuya karşı korunmuş olacaktır.

Yaşanan bu sorunun çözümü amacıyla ve zaten mevcut yasal düzenlemelerin zorunlu bir sonucu olarak Yönetmelikte yapılan değişikliklerle, adli kolluğa en üst dereceli kolluk amirine ve onun tarafından da mülki idare amirine adli olaylar hakkında bilgi verme yükümlülüğü getirilmiştir.

C- Öte yandan, işlenen her suçun kamu düzenini bozması ve yeni suçlar işlenmesine yol açabilmesi ihtimali karşısında, suçun işlenmesinin önlenmesi şeklinde temel bir görevi olan kolluk kuvvetlerinin en üst dereceli kolluk amiri ile mülki idare amirinin, işlenen suçlardan bilgi sahibi edilmesinin zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin, küçük bir çocuğa tecavüz edilmesinin toplumda uyandırdığı infial nedeniyle kamu güvenliğinin ciddi bir şekilde zarar görmesi ve yeni suçların işlenme ihtimali oldukça yüksektir. Bu nedenle, en yüksek dereceli kolluk amirinin ve mülki idare amirinin derhal bu olaydan bilgi sahibi edilmesi ve kolluk tarafından gerekli tüm tedbirlerin alınmasının sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde, önleyici kolluk görevinin yerine getirilmesinde büyük bir zafiyet ortaya çıkabilecektir. Toplumun asayiş ve huzurunda bozulma meydana gelebilecektir.

IV. Yönetmelikteki Değişikliklerin Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Edeceğine İlişkin Değerlendirme

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Soruşturmanın gizliliği" kenar başlıklı 157 nci maddesinde, "Kanunun başka hüküm koyduğu haller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir." hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu maddenin gerekçesinde, soruşturma evresinin genel olarak ve esas itibarıyla kamuya karşı gizli biçimde cereyan edeceği, soruşturma evresinin gizliliğinin ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluk olduğu, her şeyden önce suçsuzluk karinesinin sağlam tutulabilmesi yönünde vazgeçilmez nitelik taşıdığı, aksi takdirde yargısız infazlar sonucu insanların ıstıraplara sürüklendiği ve suçsuzluk karinesinin böylelikle lafta kaldığı ifade edilmiştir.

Öte yandan, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin "Soruşturmanın gizliliğinin uygulanması" kenar başlıklı 27 nci maddesinde, "*Suçluluğu bir yargı hükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyeti esastır ve soruşturma evresi gizlidir. Bu nedenle, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin "suçlu" olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmez ve soruşturma evraki hiçbir şekilde yayımlanamaz.*" hükmüne yer verilmiştir.

Soruşturmanın gizliliği ile amaçlanan hususun esas itibarıyla masumiyet karinesinin bir gereği olarak soruşturma evresinin kamuya karşı gizlenmesi olduğu açıktır. Nitekim soruşturmanın gizliliğinin ihlalinin suç olarak düzenlendiği Türk Ceza Kanununun 285 inci maddesine göre bu suçun oluşabilmesi için soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğinin açıklanması suretiyle suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının veya haberleşmenin gizliliğinin ya da özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi gerekmektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, adli kolluğun adli olaylar hakkında kolluk amirine veya mülki idare amirine bilgi vermesi, yasal mevzuatın zorunlu sonucu olduğundan soruşturmanın gizliliğini ihlal sayılamayacaktır.

Öte yandan, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun "Soruşturma usulü" başlıklı 19 uncu maddesine göre, Cumhuriyet Savcısının 17 nci maddede belirtilen; Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarının işlendiğini öğrendiğinde sanıklar hakkında doğrudan doğruya ve bizzat soruşturmaya başlamakla beraber **durumu atamaya yetkili amirine veya 8 inci maddede sayılan mercilere bildirmesi gerekmektedir.**

3628 sayılı Kanunun "Bildirimlerin verileceği merciler" başlıklı 8 inci maddesinde;

"Madde 8 – Bildirimlerin verileceği merciler şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için özlük işleriyle ilgili sicil ve belge raporlarının bulunduğu makam veya merci,

c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların Genel Müdürleri, yönetim ve denetim kurulu için ilgili Bakanlık,

d) Yüksek mahkemelerin daire başkan ve üyeleri için mahkemenin başkanı,

e) Noterler için Adalet Bakanlığı,

f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için atamaya yetkili makam veya merci,

g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için kurum ve dernek genel başkanlığı,

h) (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)

i) Görevlerinden ayrılanlar için bu görevlerinde iken bildirimlerinin vermeleri gereken makam veya merci,

j) Siyasi parti genel başkanları için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,

k) Kooperatifler ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için kooperatiflerin ve birliklerin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,

l) Yeminli mali müşavirler için Maliye ve Gümrük Bakanlığı,

m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve Kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için İçişleri Bakanlığı, bunların şube başkanları için buldukları İl Valilikleri,

n) İl Genel Meclisi Üyeleri için Valiler, Belediye Meclis Üyeleri için Belediye Başkanları, Belediye Başkanları için İçişleri Bakanlığı,

o) Mal bildirimini verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam veya merci,

p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları buldukları yer en büyük mülki Amirliği,

r) Vakıfların idare organlarında görev alanlar için Vakıflar Genel Müdürlüğü,

Görevleri sebebiyle birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler asli görevlerinden dolayı bir tek mal bildiriminde bulunurlar.”

Hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm, belirtilen suçlardan dolayı yapılan soruşturmaların Cumhuriyet savcısı tarafından **atamaya yetkili amirlere veya 8 inci maddede sayılan mercilere bildirilmesini zorunlu kılmış ve soruşturmanın gizliliğinin ihlali olarak kabul etmemiştir.**

V- 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca “... mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarını gözeterek adalet, tarafsızlık, doğruluk ve dürüstlük, tutarlılık, eşitlik, ehliyet ve liyakat ilkeleri çerçevesinde görev” yapması gereken HSYK’nın, iptali için yüksek mahkemeye dava açıldığı basına yansıyan Yönetmelik değişikliğinin Anayasa ve kanunlara açıkça aykırı olduğu yönünde kanaat belirten duyuru yapmasını da doğru bulmuyorum.

Bu düşüncelerle, anılan duyuruya, belirttiğim hususlar yönünden katılmadığımı kamuoyuna saygıyla duyururum. 26/12/2013

Birol ERDEM
Müsteşar
HSYK 1. Daire Üyesi

MUHALEFET ŞERHİ

25.12.2013 tarihli Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Genel Kurulu tarafından kamuoyuna yapılan duyurunun içerik olarak özde birçok bölümüne katılmakta isem de;

Ancak,

Yürütme organı tarafından 21.12.2013 tarihli “Adli Kolluk Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair Yönetmeliğin iptali” hakkında yargıya intikal etmiş bir davanın bulunması nedeniyle, Yargının Üst Kurulu niteliğinde olan HSYK’nın bu yönde haklıda olsa görüşünü kamuoyuyla paylaşmasının süreç itibariyle yanlış anlaşılmaya, tartışılmaya neden olabileceğinden;

Ayrıca;

Geçmiş tarihlerde buna benzer birçok konu ve meselenin kamu oyunda konulup tartışılmasına rağmen HSYK’lu Genel Kurulunca yayınlanmış Kamuoyuna bir bildirisinin bir duyurusunun bu yönde bir hassasiyetinin olmaması hususlarında göz ardı edilemeyeceği yönünde muhalefet şerhi konulmuştur.

Ahmet KARAYİĞİT
HSYK 3.Daire Üyesi

MUHALEFET ŞERHİ

Yönetmelik çıkarma yetkisi Anayasamızın **124 maddesinde** “**Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.**” biçiminde düzenlenmiştir.

İdari işlem niteliğinde olan yönetmeliğin Anayasaya ve yasaya uygunluğunu yetki, amaç, konu vb. açılardan denetleme görev ve yetkisi de yine Anayasamızın 125, 155 maddeleri ile 2575 sayılı Danıştay Kanununun 24/ c) maddesindeki “**Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke**

çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere” karşı açılacak davalara bakma görev ve yetkisi Danıştay’a aittir ve bu konuda açılmış bir dava vardır. Bu davada da yetkili ve görevli Danıştay söz konusu yönetmeliğin yetkili organ tarafından çıkarılıp çıkarılmadığı, düzenlemenin Anayasa ve diğer yasal mevzuata uygun olup olmadığının denetimini yapacaktır.

Yine Anayasamızın 138/2 fıkrasında **“Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz”** hükmü mevcuttur.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun dayanağını oluşturan Anayasamızın 159 maddesi ile bu maddeye dayanılarak çıkarılan 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 4 ve 7 maddelerinde de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Genel Kurulunun görevleri düzenlenmektedir. Anayasa ve 6087 sayılı yasa hükümleri incelendiğinde dava konusu olan iş ya da işlemler ile ilgili Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun açıklama yapma yetkisi mevcut değildir.

Bu nedenle açıklamadaki yönetmelik ile ilgili kısma katılmıyorum.

İsmail AYDIN
HSYK 1.Daire Üyesi

MUHALEFET ŞERHİ

T.C. Anayasasının 159. maddesinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kurulup, görev yapacağı belirtilmiş; anılan maddede “Kurulun yönetimi ve temsilinin Kurul Başkanına ait olduğu, Başkanın yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebileceği, kurulun ve dairelerin çalışma usül ve esaslarının kanunla düzenleneceği” hükme bağlanmıştır.

6087 Sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 6. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendinde; Kurulu yönetmek ve temsil etmenin Başkan'a ait olduğu, anılan maddenin 4. fıkrasında da; Başkanın yetkilerinden bir kısmını yazılı olarak Başkanvekiline devredebileceği hükmüne yer verilmiştir..

Yine anılan Kanunun 7. maddesinde, Genel Kurulun oluşumu ve görevleri belirlenmiş olup, anılan maddede; Genel Kurulun Kamuoyuna intikal eden olaylarla ve ilgili bakanlıklar tarafından yapılan ve yargıya intikal etmiş bir yönetmelik hakkında kamu oyuna açıklama yapma gibi görevi yer almamıştır.

Dolayısı ile basına açıklama yapma, kamuoyuna duyuru gibi görevlerin Kurulu yönetme ve temsil etme görevine sahip Başkan'a, yetki devri halinde ise Başkanvekiline ait olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan; yine T.C. Anayasası'nın 2. maddesinde; 'Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu, 9. maddesinde, Yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı, 138. maddesinin ikinci fıkrasında da; hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve

hakimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği; tavsiye ve telkinde bulunamayacağı hükümlerine yer verilmiştir.

1.6.2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Adli Kolluk Yönetmeliğinde yapılan değişiklikler 21 Aralık 2013 günlü, 28858 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve bu düzenlemeye karşı da Danıştay nezdinde dava açılmış bulunmaktadır.

Dolayısı ile yapılması düşünülen duyuruda, yargıya intikal etmiş olan yönetmelik değişiklikleri hakkında değerlendirme yapılması ve görüş bildirilmesi yukarıda anılan Anayasa’nın 138. maddesinin ikinci fıkrasının ihlali olacaktır.

Diğer taraftan yine yukarıda anılan 6087 sayılı Kanunun, 32. Maddesinin 1. Fıkrasında; Genel Kurul ve Dairelerde görüşülen işlerin tutanağa bağlanacağı ve yapılan işlemlerin bir kararla tespit edileceği, 4.fıkrasında da, kurul tarafından; gerekli görülen kararların Resmi Gazete’de, Disipline ilişkin kararların ise kişisel verilerin korunması kaydıyla Kurul’un internet sitesinde yayımlanacağı belirtilmek sureti ile hangi kararların yayımlanacağı da belirlenmiş bulunmaktadır.

Dolayısı ile bütün bu Anayasal ve Yasal düzenlemeler çerçevesince; Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu’nun Kamuoyunda yargıya ilişkin yapılan tartışmalar ve Adli Kolluk Yönetmeliği değişiklikleri hakkında yapılan değerlendirmelerin kamuoyuna duyurulmasına gerek olmadığı kanaatindeyiz.

Halil KOÇ

HSYK 2.Daire yesi

Rasim AYTN

HSYK 3.Daire yesi